

**REGULACJA POCZĘĆ
A WIĘZI MAŁŻEŃSKO-RODZINNE**

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Kamila Rzepka

**REGULACJA POCZĘĆ
A WIĘZI MAŁŻEŃSKO-RODZINNE**

Studium
na podstawie badań małżonków
w diecezji sandomierskiej

Wydawnictwo KUL
Lublin 2022

Recenzenci
Ks. dr hab. Jacek Goleń, prof. KUL
Ks. dr hab. Paweł Landwójtowicz, prof. UO

Opracowanie redakcyjne
Paula Ulidowska

Opracowanie komputerowe
Jarosław Bielecki

Projekt okładki i stron tytułowych
Dorota Woźniak

© Copyright by Wydawnictwo KUL, Lublin 2022

ISBN 978-83-8288-060-1

Wydawnictwo KUL
ul. Konstantynów 1H, 20-708 Lublin, tel. 81 740 93 40
e-mail: wydawnictwo@kul.lublin.pl, <http://wydawnictwo.kul.lublin.pl>

Druk i oprawa: volumina.pl Sp. z o.o.
ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin, tel. 91 812 09 08
e-mail: druk@volumina.pl

*Mojej niezrównanej Pani Promotor dr hab. Beacie Parysiewicz, prof. KUL
za ubogacające prowadzenie, wyrozumiałość oraz mądrość życiową,
które procentują nie tylko na gruncie naukowym.*

*Mojemu ukochanemu Mężowi Radosławowi,
bez którego ta publikacja nie ujrzałaby światła dziennego,
za bezinteresowny dar z siebie, miłość i wsparcie.*

*Moim Synom: Joachimowi i Franciszkowi
za ich dziecięcą szczerość, serdeczność i inspirujące słowa.*

Spis treści

Wykaz skrótów	11
---------------------	----

Wstęp	17
-------------	----

ROZDZIAŁ I

Teoretyczne ujęcie więzi małżeńsko-rodzinnych	31
--	-----------

1.1. Więzy małżeńsko-rodzinne w nauczaniu Kościoła katolickiego	32
---	----

1.1.1. Nauczanie przed Soborem Watykańskim II i nauczanie soborowe ...	32
--	----

1.1.2. Nauczanie po Soborze Watykańskim II	39
--	----

1.2. Więzy małżeńsko-rodzinne w świetle teologii małżeństwa i rodziny	50
---	----

1.2.1. Więzy małżeńsko-rodzinne jako obraz relacji Trójcy Świętej	51
---	----

1.2.2. Więzy małżeńsko-rodzinne jako obraz relacji między Jezusem Chrystusem a Kościołem	53
---	----

1.3. Więzy małżeńsko-rodzinne w świetle psychologii małżeństwa i rodziny	57
---	----

1.3.1. Definicje i rodzaje więzi małżeńsko-rodzinnych	59
---	----

1.3.2. Charakterystyka i uwarunkowania więzi małżeńsko-rodzinnych ...	64
---	----

1.4. Więzy małżeńsko-rodzinne w świetle socjologii rodziny	72
--	----

1.4.1. Definicje i rodzaje więzi małżeńsko-rodzinnych	73
---	----

1.4.2. Charakterystyka i uwarunkowania więzi małżeńsko-rodzinnych ...	77
---	----

ROZDZIAŁ II

Teoretyczne ujęcie metod regulacji poczęć	81
--	-----------

2.1. Metody regulacji poczęć w nauczaniu Kościoła katolickiego	82
--	----

2.1.1. Nauczanie przed Soborem Watykańskim II i nauczanie soborowe ...	82
--	----

2.1.1.1. Uzasadnienie i warunki odrzucenia działań regulacyjnych ...	83
--	----

2.1.1.2. Warunki akceptacji działań regulacyjnych	85
---	----

2.1.2. Nauczanie po Soborze Watykańskim II	87
--	----

2.1.2.1. Uzasadnienie i warunki odrzucenia działań regulacyjnych ...	88
--	----

2.1.2.2. Warunki akceptacji działań regulacyjnych	93
---	----

2.2. Metody regulacji poczęć w świetle nauk empirycznych	98
--	----

2.2.1. Rozwój i charakterystyka metod naturalnej regulacji poczęć	98
2.2.2. Rodzaje metod naturalnej regulacji poczęć	103
2.2.3. Rozwój i charakterystyka metod antykoncepcyjnych	111
2.2.4. Rodzaje metod antykoncepcyjnych	113

ROZDZIAŁ III

Stan badań związku metod regulacji poczęć

z więziami małżeńsko-rodzinnymi	119
3.1. Związek stosowania metod naturalnej regulacji poczęć z więziami małżeńsko-rodzinnymi	120
3.1.1. W świetle nauk medycznych	120
3.1.2. W świetle psychologii małżeństwa i rodziny	123
3.2. Związek stosowania metod sztucznej regulacji poczęć z więziami małżeńsko-rodzinnymi	127
3.2.1. W świetle nauk medycznych	129
3.2.2. W świetle psychologii małżeństwa i rodziny	131
3.2.3. W świetle socjologii rodziny	133

ROZDZIAŁ IV

Metodologiczne podstawy badań	139
4.1. Hipotezy badawcze	141
4.2. Zmienne badawcze	144
4.3. Metody i narzędzie badawcze	145
4.4. Przebieg i organizacja badań	150
4.5. Charakterystyka badanej grupy	151

ROZDZIAŁ V

Regulacja poczęć a więzi małżeńsko-rodzinne

w świetle badań małżonków	157
5.1. Wiedza badanych na temat metod regulacji poczęć i ich stosowanie	157
5.2. Rozumienie więzi małżeńsko-rodzinnych i jego uwarunkowania	198
5.3. Związek stosowanych metod regulacji poczęć z małżeńsko-rodzinną więzią uczuciowo-ekspresyjną	215
5.4. Związek stosowanych metod regulacji poczęć z małżeńsko-rodzinną więzią psychospołeczną	240
5.5. Związek stosowanych metod regulacji poczęć z małżeńsko-rodzinną więzią religijno-moralną	260
5.6. Związek stosowanych metod regulacji poczęć z małżeńsko-rodzinną więzią opiekuńczo-wychowawczą	287
5.7. Związek stosowanych metod regulacji poczęć z małżeńską więzią seksualno-prokreacyjną	301

5.8. Związek stosowanych metod regulacji poczęć z małżeńsko-rodzinną wiązią kulturalno-towarzyską	323
5.9. Związek stosowanych metod regulacji poczęć z małżeńsko-rodzinną wiązią ekonomiczno-gospodarczą	334
5.10. Dyskusja wyników badań	352
Zakończenie	367
Bibliografia	377
Aneks	405
Wykaz tabel i wykresów	429

Wykaz skrótów

- AAS** – „Acta Apostolicae Sedis”. Città del Vaticano 1909–.
- ADS** – *Arcanum divinae sapientiae*. Encyklika Leona XIII o małżeństwie chrześcijańskim (10.02.1880).
- AJ** – „American Journal of Maternal Child Nursing”. Philadelphia.
- AK** – „Ateneum Kapłańskie”. Włocławek 1909–.
- AL** – *Amoris laetitia*. Posynodalna Adhortacja apostolska Franciszka o miłości w rodzinie (19.03.2016).
- ANT** – Metody antykoncepcyjne.
- CA** – *Centesimus annus*. Encyklika Jana Pawła II w setną rocznicę encykliki *Rerum novarum* (01.05.1991).
- CC** – *Casti connubii*. Encyklika Piusa XI o małżeństwie chrześcijańskim (31.12.1930).
- ChL** – *Christifideles laici*. Posynodalna Adhortacja Apostolska Jana Pawła II o powołaniu i misji świeckich w Kościele i świecie (30.12.1988).
- CoT** – „Collectanea Theologica”. Warszawa 1931–.
- CT** – *Catechesi tradendae*. Adhortacja apostolska Jana Pawła II o katechizacji w naszych czasach (16.10.1979).
- CV** – *Caritas in veritate*. Encyklika Benedykta XVI o integralnym rozwoju ludzkim w miłości i prawdzie (29.06.2009).
- DA** – *Apostolicam actuositatem*. Dekret o apostołstwie świeckich Soboru Watykańskiego II (18.11.1965).
- DC** – *Deus caritas est*. Encyklika Benedykta XVI o miłości chrześcijańskiej (25.12.2005).
- DDR** – *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin* Konferencji Episkopatu Polski (11.05.2003).
- DIM** – *Divini illius Magistri*. Encyklika Piusa XI o chrześcijańskim wychowaniu młodzieży (31.12.1929).
- DPH** – *Dignitas personae humanae*. Instrukcja Kongregacji Nauki Wiary o niektórych problemach bioetycznych (08.09.2008).

- DV** – *Donum vitae*. Instrukcja Kongregacji Nauki Wiary o szacunku dla rodzącego się życia i o godności jego przekazywania (22.02.1987).
- DWCH** – *Gravissimum educationis*. Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim Soboru Watykańskiego II (28.10.1965).
- EG** – *Evangelii gaudium*. Adhortacja apostolska Franciszka o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie (24.11.2013).
- ES** – *Ecclesiam suam*. Encyklika Pawła VI o drogach, którymi Kościół katolicki powinien kroczyć w dobie obecnej przy pełnieniu swej misji (06.08.1964).
- EV** – *Evangelium vitae*. Encyklika Jana Pawła II o wartości i nienaruszalności życia ludzkiego (25.03.1995).
- FC** – *Familiaris consortio*. Adhortacja apostolska Jana Pawła II o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym (22.11.1981).
- FeR** – „Fides et Ratio”. Warszawa 2010–.
- FR** – *Fundamenty Rodziny*. Nowy Wiśnicz – Kraków 1996–2004.
- FRA** – *Fides et ratio*. Encyklika Jana Pawła II o relacjach między wiarą a rozumem (14.09.1998).
- FS** – *Fertility and Sterility*. Płodność i sterylność. Dziennik Urzędowy Amerykańskiego Towarzystwa Medycyny Rozrodu.
- GEe** – *Gaudete et exsultate*. Adhortacja apostolska Franciszka o powołaniu do świętości w świecie współczesnym (19.03.2018).
- GN** – „Gość Niedzielny”. Katowice 1923.
- GP** – „Ginekologia Polska”. Warszawa 1963–.
- GŻ** – „Głos dla Życia”. Poznań 1991–.
- HLI** – Human Life International.
- HV** – *Humanae vitae*. Encyklika Pawła VI o zasadach moralnych w dziedzinie przekazywania życia ludzkiego (25.07.1968).
- IDC** – *Inscrutabili Dei consilio*. Encyklika Leona XIII o postaciach zła w społeczeństwie oraz misji Kościoła i papieżstwa (21.04.1878).
- IFŻK** – Indywidualne Formy Życia Konsekwentnego.
- KDK** – *Gaudium et spes*. Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym Soboru Watykańskiego II (07.12.1965).
- KE** – „Kultura i Edukacja”. Toruń 2005–.
- KK** – *Lumen gentium*. Konstytucja dogmatyczna o Kościele Soboru Watykańskiego II (21.11.1964).
- KKK** – *Katechizm Kościoła Katolickiego* (11.10.1992).
- KL** – *Sacrosanctum concilium*. Konstytucja o liturgii świętej Soboru Watykańskiego II (04.12.1963).
- KPR** – *Karta Praw Rodziny* Stolicy Apostolskiej (1983).
- KS** – „Konteksty Społeczne”. Lublin 2013–.
- KST** – „Kieleckie Studia Teologiczne”. Kielce 2002–.

-
- LdR** – List do Rodzin Jana Pawła II z okazji Międzynarodowego Roku Rodziny *Gratissimam sane* (02.02.1994).
- LE** – *Laborem exercens*. Encyklika Jana Pawła II o pracy ludzkiej (14.09.1981).
- LF** – *Lumen fidei*. Encyklika Franciszka o wierze (29.06.2013).
- LiP** – *Libertas praestantissimum*. Encyklika Leona XIII o wolności człowieka (20.06.1888).
- LMM** – Liga Małżeństwo Małżeństwu.
- LOsR** – „L'Osservatore Romano”. Wydanie polskie. Città del Vaticano 1980–.
- LP** – *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie*. Wskazania Papieskiej Rady do spraw Rodziny dla wychowania w rodzinie (08.12.1995).
- LS** – *Laudato si'*. Encyklika Franciszka w trosce o wspólny dom (24.05.2015).
- MatM** – *Mater et magistra*. Encyklika Jana XXIII o współczesnych przemianach społecznych w świetle nauki chrześcijańskiej (15.05.1961).
- MD** – *Mulieris dignitatem*. List apostolski Jana Pawła II o godności i powołaniu kobiety, z okazji Roku Maryjnego (15.08.1988).
- MeM** – „Medicina e Morale”. Pavia. Włochy 1951–.
- MiR** – „Małżeństwo i Rodzina”. Wrocław 1961–2005.
- MM** – „Magazyn Medyczny”.
- MND** – *Mane nobiscum Domine*. List apostolski Jana Pawła II na Rok Eucharystii (07.10.2004).
- MWR** – „Medycyna Wieku Rozwojowego”. Warszawa 1996–.
- NotNRP** – *Nota Papieskiej Rady do spraw Rodziny na temat naturalnej regulacji poczęć oraz diagnostycznych metod płodności* (1988).
- NPR** – „Naturalne Planowanie Rodziny”. Kraków 1993–2006.
- PA** – *Pastoralis actio*. Instrukcja Kongregacji Nauki Wiary o chrzcie dzieci (20.10.1980).
- PCH** – „Polonia Christiana”. Kraków 2008–.
- PH** – *Persona Humana*. Deklaracja Kongregacji Nauki Wiary o niektórych zagadnieniach etyki seksualnej (29.12.1975).
- PiT** – *Pacem in terris*. Encyklika Jana XXIII o pokoju między wszystkimi narodami opartym na prawdzie, sprawiedliwości, miłości i wolności (11.04.1963).
- PK** – „Pedagogika Katolicka”. Stalowa Wola 2007–.
- PKWKUP** – *Przemówienie Piusa XII do uczestniczek Kongresu Włoskiej Katolickiej Unii Położnych* (29.10.1951).
- PPNZ** – „Polski Przegląd Nauk o Zdrowiu”. Poznań 2000–.
- PR** – „Pedagogika Rodziny”. Łódź 2011–.
- PSNNPR** – Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Naturalnego Planowania Rodziny.
- PST** – „Poznańskie Studia Teologiczne”. Poznań 1972–.
- QAP** – *Quaestio de abortu procurato*. Deklaracja Kongregacji Nauki Wiary o sztucznym poronieniu (08.06.1974).

-
- RC** – *Redemptoris custos*. Adhortacja apostolska Jana Pawła II o świętym Józefie i jego posłannictwie w życiu Chrystusa i Kościoła (15.08.1989).
- RDWEP** – *Rozwój demograficzny: wymiar etyczny i pastoralny* Papieskiej Rady do spraw Rodziny (25.03.1994).
- RH** – *Redemptor hominis*. Encyklika Jana Pawła II o Odkupicielu człowieka (04.03.1979).
- RLP** – *Rodzina a ludzka prokreacja* Papieskiej Rady do spraw Rodziny (13.05.2006).
- RMis** – *Redemptoris missio*. Encyklika Jana Pawła II o stałej aktualności posłania misyjnego (07.12.1990).
- RN** – *Rerum novarum*. Encyklika Leona XIII o kwestii robotniczej (15.05.1891).
- RNoR** – „Roczniki Nauk o Rodzinie”. Lublin 2009–2011.
- RNS** – „Roczniki Nauk Społecznych”. Lublin 1949–.
- RPES** – „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”. Poznań 1921–.
- RPT** – „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne”. Lublin 2009–.
- RSR UAM** – „Roczniki Socjologii Rodziny Uniwersytetu Adama Mickiewicza”. Poznań 1989–.
- RT** – „Roczniki Teologiczne”. Lublin 1991–2008.
- RTK** – „Rocznik Teologii Katolickiej”. Białystok 2002–.
- RVM** – *Rosarium Virginis Mariae*. List apostolski Jana Pawła II o różańcu świętym (16.10.2002).
- SC** – *Sacramentum caritatis*. Posynodlana Adhortacja apostolska Benedykta XVI o Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła (22.02.2007).
- SCH** – *Sapientiae christianae*. Encyklika Leona XIII o obowiązkach katolików wobec Kościoła (10.01.1890).
- SE** – „Studia Elbląskie”. Elbląg 1999–.
- SEk** – „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”. Katowice 1998–.
- SK-K** – „Studia Koszalińsko-Kołoברzeskie”. Koszalin 1992–.
- SnR UKSW** – „Studia nad Rodziną UKSW”. Łomianki 1998–.
- SNS** – Studia Nauk Społecznych.
- SPMR** – *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie* Rady ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Polski (19.06.2009).
- SpS** – *Spe salvi*. Encyklika Benedykta XVI o nadziei chrześcijańskiej (30.11.2007).
- SPs** – „Studia Psychologica”. Warszawa 2000–.
- SR** – „Sprawy Rodziny. Kwartalnik Duszpasterstwa Rodzin”. Warszawa 1983–.
- SRS** – *Sollicitudo rei socialis*. Encyklika Jana Pawła II z okazji 20. rocznicy ogłoszenia *Populorum Progressio* (30.12.1987).
- SS** – „Studia Społeczne”. Warszawa 2009–.

-
- ST BDŁ** – „Studia Teologiczne. Białystok, Drohiczyn, Łomża”. Białystok 1983–.
- STD** – „Studia Teologii Dogmatycznej”. Białystok 2015–.
- STH** – „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”. Opole 1968–.
- StS** – „Studia Socjologiczne”. Warszawa 1961–.
- SV** – *Sacra virginitas*. Encyklika Piusa XII o świętym dziewictwie (25.03.1954).
- SW** – „Studia Warmińskie”. Olsztyn 1964–.
- TCE** – „Teraźniejszość – Człowiek – Edukacja”. Wrocław 1998–.
- TiC** – „Teologia i Człowiek. Kwartalnik Wydziału Teologicznego UMK”. Toruń 2003–.
- TiM** – „Teologia i Moralność”. Poznań 2006–.
- TST** – „Tarnowskie Studia Teologiczne”. Tarnów 1938–.
- VD** – *Verbum Domini*. Posynodalna adhortacja apostolska Benedykta XVI o Słowie Bożym w życiu i misji Kościoła (30.09.2010).
- VS** – *Veritatis splendor*. Encyklika Jana Pawła II o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła (06.08.1993).
- WiŻ** – „Wiedza i Życie”. Warszawa 1926–.
- WSŻ** – *W służbie życia* Papieskiej Rady do spraw Rodziny (03.1992).
- WW** – *Wytyczne wychowawcze w odniesieniu do ludzkiej miłości. Zasadnicze cechy wychowania seksualnego* Kongregacji do spraw Wychowania Katolickiego (01.11.1983).
- WwR** – „Wychowanie w Rodzinie”. Wrocław 2011–.
- ZN INER** – „Zeszyty naukowe INER”. Warszawa 2002–2008.
- ZN KUL** – „Zeszyty Naukowe KUL”. Lublin 1949–.
- ŻP** – „Życie i Płodność”. Kraków 2007–.

Wstęp

Od zarania dziejów życie małżeńskie i rodzinne związane było z koniecznością i potrzebą przekazywania życia, służącą zastępowalności pokoleń. Już w czasach starożytnych, we wszystkich społecznościach i kulturach istniał tzw. kult płodności, który w dużej mierze opierał się na intuicji starożytnych ludów oraz ich wierze w siły natury. Płodność kobiety kojarzona była z cyklem miesięczkowym, a ten z kolei odnoszony był do cykliczności pór roku. W późniejszych wiekach liczne badania w tym kierunku takie jak odkrycie męskiej komórki rozrodczej w 1677 roku oraz określenie czasu trwania ciała żółtego w 1903 roku, przyniosły spory sukces w rozwoju badań naukowych w dziedzinie rozpoznawania płodności, a dokładniej mówiąc – okresów płodnych i niepłodnych¹.

Kwestia płodności zawsze była też odnoszona do sfery sakralnej i moralnej, stąd religijna i etyczna interpretacja pożycia seksualnego. Ponieważ prokreacja miała istotny wpływ na przetrwanie określonego typu społeczeństwa, pożycie seksualne było regulowane także przez normy społeczne oraz religijne, a nawet ściśle przez nie reglamentowane. Oznacza to, że zachowania uznane za szkodliwe dla prokreacji były sankcjonowane negatywnie. Ta praktyka utrzymuje się współcześnie, a ze względu na pluralistyczny charakter społeczeństwa współwystępują odmienne sposoby interpretacji celów prokreacji i sposobów jej realizacji. W tym nurcie należy umieścić nauczanie Kościoła katolickiego, w którym oprócz celów doczesnych prokreacji przypisuje się jej znaczenie religijne. Oznacza to, że każde działanie małżonków, także seksualne, ma charakter zbawczy, o ile jest włączone w Boży plan odkupienia.

¹ M. Kinle, M. Małecka-Holerek, *Naturalne planowanie rodziny w aspekcie historycznym* [w:] *Naturalne planowanie rodziny*, red. M. Troszyński, Warszawa 2006, s. 213.

Małżeństwo pełni wiele funkcji: główne z nich to osobowe, społeczne i religijne. W pierwszym aspekcie małżeństwo ma wymiar komunijny, co oznacza, że więzi małżeńskie i rodzinne służą budowaniu jedności na płaszczyźnie emocjonalnej, egzystencjalnej, aksjologicznej, moralnej, kulturalnej, duchowej. W rozumieniu chrześcijańskim słowo „komunia” oznacza jedność², czyli sposób bycia oraz działania małżonków w odniesieniu do siebie nawzajem, poprzez które mogą oni się wzajemnie poznawać i afirmować³. Narzędziem komunii małżeńskiej jest miłość małżeńska i rodzinna, a pożycie seksualne między małżonkami jest wyrazem obu form miłości⁴. Więzy między członkami wspólnoty małżeńsko-rodzinnej mają potrójny cel – po pierwsze, służą osiągnięciu szczęścia rodzinnego i celom socjalizacyjno-wychowawczym, po drugie, szczęściu ostatecznemu w komunii z Bogiem, po trzecie, mają funkcję objawiania prawdy o Bogu jako Miłości⁵. Jest to zadanie bardzo ambitne, stąd małżonkowie muszą świadomie tworzyć i umacniać więzi małżeńsko-rodzinne. Potrzebują do tego pomocy, której może i udziela im Kościół.

Na kształtowanie więzi w małżeństwie mają wpływ różnorodne czynniki, które są zależne od dojrzałości osobowej małżonków, etapu rozwoju związku oraz czasu jego trwania. Jednym z czynników wskazujących na poziom dojrzałości jest zdolność do miłości⁶ i stosowanie we wszystkich relacjach międzyludzkich, a szczególnie małżeńsko-rodzinnych, normy personalistycznej⁷ oraz dla osób wierzących – podporządkowanie się dyscyplinie Kościoła jako nauczyciela w sprawach religii i moralności. W świetle nauczania Kościoła wskaźnikiem tak rozumianej dojrzałości jest także stosowanie metod regulacji poczęć uznanych przez Kościół za dopuszczalne i odrzucenie tych, które Kościół ocenia negatywnie z punktu widzenia realizacji chrześcijańskiego

² B. Parysiewicz, *Communio małżeńskie w kulturze aktywizmu i relatywizmu* [w:] *Sens i wartość sakramentu małżeństwa*, red. A. Czaja i M. Wyżlic, Lublin 2008, s. 163.

³ M. Wyżlic, *Communio małżeńskie wobec ekspansji seriali telewizyjnych* [w:] *Sens i wartość sakramentu małżeństwa*, red. A. Czaja i M. Wyżlic, Lublin 2008, s. 170.

⁴ Zob. B. Parysiewicz, *Wychowanie do miłości. Studium z duszpasterstwa rodzin*, Lublin 2010, s. 48-70.

⁵ Zob. Tamże.

⁶ G. Bassi, R. Zamburlin, *Komunikacja w małżeństwie. Jak być razem? Bliskość. Intymność. Seksualność*, Kraków 2003, s. 64.

⁷ Norma personalistyczna – zasada, według której „osoba jest takim dobrem, z którym nie godzi się używanie, które nie może być traktowane jako przedmiot użycia i w tej formie jako środek do celu” oraz „osoba jest takim dobrem, że właściwe i pełnowartościowe odniesienie do niej stanowi tylko miłość”. K. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 2001, s. 42.

ideału dojrzałej osobowości, która ma za zadanie doprowadzić do komunii człowieka z innymi i z Bogiem⁸.

Przełomowym momentem w dziedzinie prokreacji było ogłoszenie 28 lipca 1968 r. przez papieża Pawła VI encykliki *Humanae vitae*, która odnosiła się do zasad moralnych w dziedzinie przekazywania życia ludzkiego i wskazywała na istotne znaczenie metod naturalnego planowania rodziny w życiu małżeńskim (HV 20-21). Także papież Jan Paweł II, gorliwy obrońca życia, wielokrotnie podkreślał, że życie ludzkie wymaga odpowiedniej troski już od poczęcia. W encyklice *Evangelium vitae* pisał: „Rodzącemu się życiu służą ośrodki upowszechniania naturalnych metod regulacji płodności: należy je rozwijać, ponieważ skutecznie pomagają one w stosowaniu zasad odpowiedzialnego ojcostwa i macierzyństwa” (EV 88 i 97).

Kościół wielokrotnie nauczał małżonków o konieczności podejmowania godziwych aktów małżeńskich, w których zostanie zachowany zarówno element jednoczący, jak i prokreacyjny. Wysuwając liczne argumenty, przeciwstawiał się stosowaniu środków antykoncepcyjnych, wskazując jednocześnie na uwarunkowania dla działań regulacyjnych, które w myśl Jego nauczania nie byłyby niszczące dla zachowania wewnętrznej struktury aktu małżeńskiego oraz wzajemnych relacji między mężem i żoną. Zachowaniu tej jedności służy stosowanie metod naturalnej regulacji poczęć⁹. Niniejsza publikacja pt. *Regulacja poczęć a więzi małżeńsko-rodzinne. Studium na podstawie badań małżonków w diecezji sandomierskiej* jest zmienioną wersją dysertacji doktorskiej i sytuje się w obszarze badawczym teologii pastoralnej, a ściślej duszpasterstwa rodzin, którego troską jest, m.in. spojrzenie na współczesne uwarunkowania życia małżeństw i rodzin oraz przeciwstawianie się kulturze śmierci powszechnie promującej sztuczną regulację poczęć¹⁰.

⁸ B. Parysiewicz, *Wychowanie...*, dz. cyt., s. 77.

⁹ W literaturze istnieje ogólny podział metod planowania rodziny, który dzieli je na regulację poczęć i regulację urodzeń. Termin „regulacja poczęć” odnosi się do metod Naturalnego Planowania Rodziny, które służą wyznaczaniu płodności i poczęciu dziecka w najbardziej właściwym i najlepszym dla rodziców momencie życia oraz do metod antykoncepcyjnych, które zapobiegają poczęciu dziecka. Z kolei regulacja urodzeń dotyczy tych metod, których celem jest pozabawienie życia poczętego dziecka w jego najwcześniejszej fazie rozwoju. Do nich zalicza się aborcję i środki wczesnoporonne. U. Dudziak, *Wychowanie do miłości. Materiały dla nastolatków, ich rodziców i nauczycieli*, Częstochowa 2002, s. 89.

¹⁰ R. Kamiński, *Duszpasterstwo rodzin jako refleksja naukowa* [w:] *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 29.

Wśród metod naturalnego planowania rodziny pierwszą, spośród tych, które opierały się na pomiarach i wykresie temperatury, była metoda termiczna ścisła, która pozwala wyznaczyć okres płodności i niepłodności po owulacji. Obecnie, najbardziej rozpowszechnionymi metodami rozpoznawania płodności są tzw. metody jednowskaźnikowe i wielowskaźnikowe, a także metody objawowo-termiczne związane z dwoma lub trzema wskaźnikami płodności: pomiarem temperatury, obserwacją śluzu oraz zmian szyjki macicy¹¹.

Współcześnie naturalne planowanie rodziny zyskało szczególną wartość, nie tylko wśród osób wierzących, ale również wśród tych, którzy deklarują się jako niewierzący, chociaż stosują oni dla metod inną motywację. O ile dla wierzących metody te są narzędziem współpracy z Bogiem, to dla niewierzących są wyrazem kształtowania ekologicznego stylu życia, pozwalającego zachować zdrowie prokreacyjne¹².

Literatura przedmiotu prezentuje metody naturalnego planowania rodziny jako narzędzie kształtowania życia małżeńskiego¹³. Wpływają one zatem na jakość więzi między mężem i żoną oraz ich dziećmi. Wśród licznych zalet tych metod możemy wskazać na: walory ekonomiczne (nie wymagają od małżonków nakładów finansowych)¹⁴, prostotę (może stosować je każdy, niezależnie od wykształcenia lub poziomu wiedzy)¹⁵ oraz skuteczność, dzięki której małżonkowie mają poczucie wolności, spokoju i pewności. Ponadto korzystanie z tych metod w sposób korzystny wpływa na wzajemne kontakty między mężem i żoną, którzy dzięki współpracy umacniają swoją więź małżeńską. Bardzo ważnym walorem jest ich aspekt zdrowotny, gdyż naturalne metody regulacji poczęć nie stanowią zagrożenia dla zdrowia i życia małżonków, ale przeciwnie – pozwalają już we wczesnej fazie rozwoju choroby na odkrycie pewnych zaburzeń lub nieprawidłowości. Jednocześnie pozwalają w pierwszych trzech miesiącach życia prenatalnego dziecka, poprzez zapis i monitorowanie pomiarów podstawowej temperatury ciała (PTC), uchronić je przed zbyt wczesnym porodem. Dają zatem możliwość oceny prawidłowego przebiegu ciąży. Małżonkowie jako rodzice dziecka pierwsi wiedzą o jego

¹¹ Zob. M. Kinle, M. Małecka-Holerek, *Naturalne planowanie rodziny w aspekcie historycznym...*, dz. cyt., s. 213-222.

¹² U. Dudziak, *Odpowiedzialne rodzicielstwo. Metody planowania rodziny* [w:] *Poradnictwo rodzinne w teorii i praktyce*, red. U. Dudziak, G. Koszałka, J. Młyński, Kraków 2013, s. 292.

¹³ D. Kornas-Biela, *Psychologiczne aspekty naturalnego planowania rodziny* [w:] *Naturalne planowanie rodziny*, red. M. Troszyński, Warszawa 2006, s. 124.

¹⁴ Tamże, s. 293.

¹⁵ U. Dudziak, *Wychowanie...*, dz. cyt., s. 99.

istnieniu. Dzięki temu mogą wykazać większą dbałość o dziecko i już od samego poczęcia troszczyć się o nie¹⁶. Z kolei poprzez trafne wskazanie czasu płodnego u kobiety, metody naturalnej regulacji poczęć pomagają w poczęciu dziecka u tych małżonków, którzy mają w tej dziedzinie jakieś trudności¹⁷.

Istotnym walorem stosowania metod naturalnego planowania rodziny jest ich zgodność z zamysłem Bożym, gdyż poznając i respektując prawa rządzące płodnością, małżonkowie przybliżają się do Stwórcy i żyją w zgodzie z własnym sumieniem i wyznawanymi wartościami¹⁸.

Drugi z wyżej wymienionych rodzajów metod regulacji płodności to metody antykoncepcyjne. Jak wskazuje ich łacińska nazwa, antykoncepcja oznacza odrzucenie poczęcia – przedrostek *anti* – przeciw, *conceptio* – poczęcie. Do metod i działań antykoncepcyjnych zaliczają się m.in. stosunek przerywany (*coitus interruptus*); środki mechaniczne, m.in. prezerwatywy, kapturki naszyjkowe; środki chemiczne oraz niektóre środki hormonalne (pigułki o różnej zawartości hormonów)¹⁹.

Użycie metod antykoncepcyjnych powoduje wiele zagrożeń w aspekcie zdrowotnym: niszczone jest zdrowie prokreacyjne i naruszony dobrostan zdrowotny całego organizmu (najczęściej wskazuje się na: stany zapalne narządu rodnego, raka szyjki macicy, raka piersi, zaburzenia gospodarki hormonalnej, choroby sercowo-naczyniowe, zakrzepy, wylewy krwi do mózgu, otyłość, depresje, osłabienie popędu płciowego, a także nerwice seksualne u mężczyzn i kobiet oraz niepłodność)²⁰. Szkodliwość antykoncepcji uwidacznia się również w psychicznej sferze człowieka, która przejawia się w: degradacji miłości małżeńskiej, wzajemnym uprzedmiotowieniu, braku odpowiedzialności w sferze seksualnej (niezdolność do samoopanowania) oraz w dziedzinie prokreacji²¹. Trzecia sfera zagrożeń, na jaką wskazuje literatura przedmiotu, to zagrożenie dla więzi i komunikacji małżeńsko-rodzinnej. Przejawia się to:

¹⁶ Tamże, s. 100.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Zob. D. Kornas-Biela, *Psychologiczne aspekty naturalnego...*, dz. cyt., s. 121-128. Por. T. Dmochowski, H. Cerańska-Goszczyńska, M. Kinle, *Zalety i trudności stosowania metod naturalnego planowania rodziny* [w:] *Naturalne planowanie rodziny. Podręcznik dla nauczycieli naturalnego planowania rodziny*, red. M. Troszyński, Warszawa 2006, s. 105-109.

¹⁹ U. Dudziak, *Wychowanie...*, dz. cyt., s. 89.

²⁰ P. Gratkowski, *Antykoncepcja. Aborcja* [w:] *Naturalne Planowanie Rodziny. Podręcznik dla nauczycieli naturalnego planowania rodziny*, red. M. Troszyński, Warszawa 2006, s. 206.

²¹ P. Wośicki, *Lekceważone zagrożenie, czyli dlaczego antykoncepcja niszczy małżeństwo*, Poznań 2012, s. 21.

konfliktami wewnętrznymi (stałe poczucie winy, utrata wrażliwości moralnej, nerwice) i zewnętrznymi (konflikty małżeńskie i rodzinne) oraz rozpadem związku i postawą anti-life²². Stosowanie metod antykoncepcyjnych przyczynia się również do problemów społecznych, definiowanych jako: przedwczesne podejmowanie przez młodzież współżycia seksualnego, opóźnione dojrzewanie psychiczne i społeczne młodzieży, a w konsekwencji: aborcja, niechciane dzieci, szerzenie procedury in-vitro oraz rozwody²³. Trzeba również dodać, że antykoncepcja stanowi poważny problem dla ludzi wierzących, którzy zaburzając naturalne prawa rządzące płodnością, znacznie obciążają swoje sumienia²⁴.

Celem naukowym publikacji jest uzyskanie wiedzy na temat rzeczywistego związku stosowania różnych metod regulacji poczęć z jakością więzi małżeńsko-rodzinnych przez porównanie ich w grupach badawczych, stosujących odmienne metody regulacji płodności, kwalifikowane jako naturalne, antykoncepcyjne, mieszane oraz niestosujących metod. Zbadanie wpływu zachowań prokreacyjnych małżonków na jakość więzi małżeńsko-rodzinnych, zarówno w zakresie ich składników, jak i dynamiki pozwoli zdobyć rzetelną wiedzę na temat szczególnie istotny w dzisiejszych czasach. Wiedza ta pozwoli także zrozumieć priorytetowe znaczenie potrzeb osobowych i prokreacyjnych we współczesnym małżeństwie. Zakłada się bowiem, że satysfakcja z pożycia małżeńskiego i umiejętność kierowania płodnością może mieć rozstrzygający charakter dla rozwoju lub zaniku więzi małżeńskiej.

W ramach niniejszej monografii postawiono następujący problem badawczy: „Czy stosowane metody regulacji poczęć różnicują jakość więzi małżeńsko-rodzinnych?” Powyższe pytanie wskazuje na istotną kwestię dotyczącą związku wybranych przez małżeństwo metod regulacji poczęć bądź jego braku z jakością więzi małżeńsko-rodzinnych. Wyniki badań pozwolą stwierdzić, czy istnieje takie zróżnicowanie i czy jest ono rozstrzygające dla bogactwa tych więzi oraz ich dynamiki. Pośrednio zostanie uzyskana także odpowiedź na pytania: czy, a jeśli tak, to które metody służą trwałości małżeństwa i rodziny oraz czy, a jeśli tak, to które metody niszczą trwałość małżeństwa.

Realizacja celu badawczego pracy opierać się będzie na dwóch grupach źródeł: zastanych, do których zaliczamy: teksty Pisma Świętego, wybrane dokumenty Soboru Watykańskiego II, dokumenty poszczególnych papieży –

²² Zob. U. Dudziak, *Wychowanie...*, dz. cyt., s. 92-93.

²³ Zob. P. Wosicki, dz. cyt., s. 24-25. A. Giddens, *Nowoczesność i tożsamość. „Ja” i społeczeństwo w epoce późnej nowoczesności*, Warszawa 2001, s. 225.

²⁴ U. Dudziak, *Wychowanie...*, dz. cyt., s. 93.

głównie encykliki, adhortacje apostolskie i listy o tematyce małżeńsko-rodzinnej, a także wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej. W opracowaniu części teoretycznej użyta będzie także literatura z zakresu teologii małżeństwa i rodziny oraz nauk empirycznych, takich jak: psychologia małżeństwa i rodziny, pedagogika rodziny i socjologia rodziny. Drugą grupę stanowią własne źródła wytworzone, a więc kwestionariusze ankiet w liczbie 345 sztuk.

Różnorodność i specyfika więzi małżeńsko-rodzinnych wymaga troski oraz towarzyszenia małżonkom na ich drodze do zbawienia²⁵. W duszpasterstwie rodzin obszar prezentowanej tematyki jest rzadko eksplorowany naukowo, dlatego spodziewanym rezultatem publikacji i uzyskanych na podstawie badań własnych wyników, będzie znaczące poszerzenie i pogłębienie wiedzy z psychologii małżeństwa na temat seksualno-prokreacyjnego podłoża rozwoju więzi małżeńsko-rodzinnych, czyli wewnętrznych uwarunkowań ich rozwoju lub zaniku, oraz z psychopedagogiki rodziny na temat seksualno-prokreacyjnego podłoża rozwoju więzi rodzinnych i kierunków wychowania rodzinnego. Zaprezentowane wnioski będą ponadto służyć rozwojowi teologii pastoralnej, a przede wszystkim szczególnej dyscyplinie, jaką jest duszpasterstwo rodzin. Niewielka ilość obszernych i rzetelnych badań utrudnia naukową i obiektywną ocenę zjawiska oraz umiejscowienie go w obrębie problematyki wyżej wymienionych nauk lub odrzucenie go, jako naukowego artefaktu, kwalifikowanego jako element ideologii religijnej. W tym zatem uwidacznia się konieczność podjętych badań oraz analiza ich wyników w niniejszej pracy.

Obecnie istnieją różne publikacje dotyczące metod regulacji poczęć (NPR i antykoncepcji) oraz więzi małżeńsko-rodzinnych. Na polskim gruncie istnieje jednak znikomy zasób wiedzy dotyczący znaczenia metod regulacji poczęć dla jakości więzi małżeńsko-rodzinnych, co nadaje tym dyskusjom charakter ideologiczny, a nie naukowy.

W pierwszej kolejności na uwagę zasługują badania Wandy Półtawskiej z 1976 r., która na podstawie obserwacji oraz wywiadu z małżonkami omawia problemy par stosujących różne metody antykoncepcyjne²⁶. Podobna tematyka badawcza była podejmowana jedynie przez ks. Andrzeja Prybę, który w 1999 r.

²⁵ AL, nr 229. Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Wytoczne pastoralne do adhortacji Amoris laetitia*, <https://episkopat.pl/biskupi-potrzeba-sluzby-malzenstwu-i-rodzynie-oraz-osobom-w-zwiazkach-niesakramentalnych/> (dostęp: 29.09.2018). DDR, nr 66.

²⁶ Zob. W. Półtawska, *Wpływ postawy antykoncepcyjnej na małżeństwo i rodzinę (w świetle kazuistyki Poradni Rodziny)* [w:] *Specjalistyczne aspekty problemu antykoncepcji*. Ogólnopolska Sesja Naukowa lekarzy i teologów 7–8 lutego 1976, Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne 1980, s. 128-178.

badał znaczenie planowania rodziny dla więzi małżeńskiej na próbie 260 małżonków przynależących do Domowego Kościoła²⁷ oraz w 2009 r. w pracy doktorskiej o. Piotra Zajączkowskiego na próbie 234 małżonków zamieszkających na terenie parafii Braci Mniejszych Kapucynów w Lublinie²⁸. Wskazana problematyka badawcza podejmowana była także w ramach prac magisterskich m.in.: przez Agatę Szmarowską²⁹, Ewę Białą³⁰, Joannę Wysocką³¹, Karinę Lasotę³² oraz Karola Furtaka³³. Niniejszą problematyką zajmowała się także Maria Jankowska, która w 2014 r. na próbie 92 małżonków przeprowadziła badania dotyczące istnienia różnicy w bliskości emocjonalnej, intelektualnej i działaniowej między małżonkami, którzy stosują metody naturalnego planowania rodziny oraz tymi, którzy stosują metody antykoncepcyjne. Badała także różnicę dotyczącą jakości związku małżeńskiego u tych małżonków³⁴.

Zbliżoną tematykę (pozytywne walory naturalnego planowania rodziny i postawa pro-life) podejmowali, m.in. Marian Szczepanowicz³⁵, Elżbieta Wójcik³⁶, a także Dorota Kornas-Biela³⁷, Piotr Wosicki³⁸ i Maria Ryś³⁹. Wskazali oni na nieocenioną rolę metod naturalnego planowania rodziny w pogłębianiu

²⁷ Zob. A. Pryba, *Planowanie rodziny a więź małżeńska*, Olsztyn 2002.

²⁸ Zob. P. Zajączkowski, *Postawy wobec prokreacji a więź małżeńska. Studium empiryczne z Duszpasterstwa Rodzin na podstawie badań małżonków w parafii Braci Mniejszych Kapucynów w Lublinie*, Praca doktorska napisana na Wydziale teologii KUL pod kierunkiem ks. prof. dr hab. Wiesława Przygody, Lublin 2010 [Mps pracy doktorskiej, Archiwum KUL].

²⁹ Zob. A. Szmarowska, *Relacje między więzią małżeńską a naturalnym planowaniem rodziny (w opinii małżonków)*, Lublin 1991 [Mps pracy magisterskiej, Archiwum KUL].

³⁰ Zob. E. Biała, *Więź psychiczna w małżeństwach stosujących różne metody regulacji poczęć*, Lublin 1997 [Mps pracy magisterskiej, Archiwum KUL].

³¹ Zob. J. Wysocka, *Metody regulacji poczęć a komunikacja w małżeństwie bez dzieci. Na podstawie badań małżonków*, Lublin 2005 [Mps pracy magisterskiej, Archiwum KUL].

³² Zob. K. Lasota, *Jakość związku małżeńskiego u par stosujących naturalne metody planowania rodziny*, Warszawa 2009 [Mps pracy magisterskiej, UKSW].

³³ Zob. K. Furtak, *Postawy wobec metod planowania rodziny osób przygotowujących się do zawarcia sakramentu małżeństwa*, Lublin 2011 [Mps pracy magisterskiej, Archiwum KUL].

³⁴ Zob. M. Jankowska, *Metody regulacji poczęć a więź małżonków i jakość ich związku małżeńskiego*, „FeR” 2014, nr 4(20), s. 155-156.

³⁵ Zob. M. Szczepanowicz, *Miłość możliwa jest*, Kraków 1992, s. 113-154.

³⁶ E. Wójcik, *Znaczenie naturalnego planowania rodziny dla więzi małżeńskiej* [w:] *Naturalne Planowanie Rodziny w ujęciu wybranych dyscyplin naukowych*, red. W. Wieczorek, E. Flader, R. Krupa, J. Płońska, A. Zaremba, Lublin 2008, s. 285-293. Taż, *Z myślą o małżeństwie*, Kraków 2006, s. 130.

³⁷ Zob. D. Kornas-Biela, *Psychologiczne aspekty naturalnego...*, dz. cyt., s. 124-126.

³⁸ P. Wosicki, dz. cyt., s. 20.

³⁹ M. Ryś, *Psychologia małżeństwa w zarysie*, Warszawa 1999, s. 80.

miłości między małżonkami. Wieloaspektowego omówienia metod naturalnego planowania rodziny podjęli się: Urszula Dudziak i Alina Deluga⁴⁰, Włodzimierz Wieczorek⁴¹, a także Michał Troszyński⁴². Jednak w publikacjach powyższych autorów temat niniejszej monografii jest kwestią uboczną.

W diecezji sandomierskiej tematyką wpływu naturalnych metod planowania rodziny na życie małżeńskie i rodzinne zajmowała się od początku swej działalności pierwsza instruktorka diecezjalna, Dorota Kwapisz⁴³ oraz ks. Czesław Murawski⁴⁴. Studium empiryczne zostało zrealizowane w diecezji sandomierskiej, co jest podyktowane naukową kwerendą dotyczącą świadectw małżonków na podjęty temat, zgromadzonych przez pierwszą instruktorkę, której wynikiem jest artykuł naukowy autorki niniejszej publikacji⁴⁵. Przedstawione wyniki badań, na podstawie analizy listów, pokazały, że wpływ naturalnego planowania rodziny na rozwój więzi małżeńskiej jest ogromny. Małżonkowie dostrzegają w swoim życiu małżeńskim i rodzinnym liczne zmiany, które pozwalają im głębiej przeżywać własne małżeństwo oraz lepiej angażować się w życie rodzinne. Zwiększyła się również ich świadomość

⁴⁰ U. Dudziak, A. Deluga, *Naturalne planowanie rodziny. Wybrane zagadnienia*, Szczecin 2006, s. 168. U. Dudziak, *Psychoseksuologia i wychowanie*, Częstochowa 2004, s. 327.

⁴¹ W. Wieczorek i in., *Naturalne Planowanie Rodziny w ujęciu wybranych dyscyplin naukowych*, Lublin 2008, s. 495.

⁴² M. Troszyński, *Naturalne Planowanie Rodziny. Podręcznik dla nauczycieli naturalnego planowania rodziny*, Warszawa 2006, s. 232.

⁴³ Maria Dorota Kwapisz przez lata swej działalności korespondowała z małżonkami oraz doradczyniami poradnictwa rodzinnego i zbierała ich doświadczenia związane ze stosowaniem metod antykoncepcyjnych oraz metod Naturalnego Planowania Rodziny w formie listów. Przechowywane są one w Archiwum Diecezjalnym w Sandomierzu. Zob. Cz. Murawski, *Warto żyć dla Miłości. Dorota Kwapisz – pierwsza Instruktorka Diecezjalna Duszpasterstwa Rodzin Diecezji Sandomierskiej*, Sandomierz 1997, s. 28-55. Z. Münnich, *Potem im błogosławił... Dzieje Duszpasterstwa Rodzin w Diecezjach: Sandomierskiej i Radomskiej w latach 1956-2009*, Sandomierz 2010, s. 23.

⁴⁴ Zob. M.D. Kwapisz, Cz. Murawski, *Wpływ naturalnych metod planowania rodziny na życie małżeńskie i rodzinne na przykładzie doświadczeń diecezji sandomierskiej* [w:] *Naturalne Planowanie Rodziny. Motywy i szanse*, Sandomierz 1986, s. 35-47. Zob. M.D. Kwapisz, *Problematyka odpowiedzialnego rodzicielstwa w świetle materiałów poradni życia rodzinnego Diecezji sandomierskiej*, praca magisterska pisana pod kierunkiem ks. doc. dra hab. Helmuta Jurosa na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej, Warszawa 1979. Por. Cz. Murawski, *Warto żyć dla Miłości*, Sandomierz 1997, s. 28-55.

⁴⁵ Zob. K. Rzepka, *Znaczenie NPR dla rozwoju więzi małżeńsko-rodzinnej na podstawie świadectw małżonków z Archiwum Diecezjalnego w Sandomierzu w latach 1976-1978*, „SnR UKSW” 2015, XIX nr 1(36), s. 231-244.

mość dotycząca pożycia seksualnego i prokreacji. Nawiązała się między nimi współpraca i chęć wzajemnego towarzyszenia sobie w tak doniosłym momencie, jakim jest powołanie nowej istoty ludzkiej do życia. Naturalne metody regulacji poczęć oceniają jako wielki skarb, bez którego w wielu przypadkach nie byłoby możliwe szczęście małżeńskie⁴⁶. Wydaje się zasadne podjęcie tej tematyki w odniesieniu do czasów współczesnych i doświadczeń małżonków, stosujących obecnie metody regulacji poczęć, zarówno naturalne planowanie rodziny, jak i antykoncepcję oraz spojrzenie tych małżonków na rozwój więzi małżeńsko-rodziny. Na terenie Diecezji Sandomierskiej nie przeprowadzono dotychczas tak obszernych badań w tym zakresie, a wspomniana wyżej kwerenda naukowa świadectw małżonków wskazała na potrzebę szerszego zbadania tego zagadnienia w obszarze wszystkich więzi małżeńsko-rodziny.

Do zagranicznych badań, zbliżonych tematyką do tematu publikacji można zaliczyć te, które dotyczyły wpływu naturalnego planowania rodziny na poszczególne sfery życia człowieka, np. wzrost poziomu duchowego, zdrowie i ogólny dobrostan organizmu⁴⁷. Odnotowano w nich również ogólnie płynące korzyści dla związku małżeńskiego, np. większe powodzenie trwałości małżeństwa i otwartości na rodzicielstwo⁴⁸, a także powiększenie się wzajemnego szacunku i polepszenie komunikacji między małżonkami⁴⁹.

Rozpowszechnianiem wiedzy o metodach naturalnego planowania rodziny zajmują się organizacje światowe, do których można zaliczyć m.in.: Międzynarodową Federację Popierania Rozwoju Rodziny (ang. International Federation for Family Life Promotion – IFFLP), Międzynarodowe Stowarzyszenie Lekarzy dla Naturalnego Planowania Rodziny (IANFP), Światową Organizację Metody Owulacji Billingsa (ang. World Organization of the Ovulation Method Billings – WOOMB)⁵⁰. Polskimi organizacjami zajmującymi się tą tematyką są, m.in.: Instytut Naturalnego Planowania Rodziny według metody Rötzer’a (INER), Liga Małżeństwo Małżeństwu (LMM), Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Naturalnego Planowania Rodziny (PSNNPR), Towarzystwo Odpowiedzialnego

⁴⁶ Tamże, s. 237-241.

⁴⁷ Zob. R.J. Fehring, W. Kurz, *Anthropological Differences between Contraception and Natural Family Planning. Life and learning X*, 2000, s. 247-249.

⁴⁸ K. Meissner, *Płciowość i czystość*, Poznań 2005, s. 49.

⁴⁹ Zob. L. VandeVusse, L. Hanson, R.J. Fehring i in., *Couples' Views of the Effects of Natural Family Planning on Marital Dynamics*, "Journal of Nursing Scholarship" 2003, nr 35(2), s. 171-172.

⁵⁰ W. Fijałkowski, *Rozwój wiedzy o płodności i metodach jej rozpoznawania* [w:] *Płodność i planowanie rodziny*, red. Z. Szymański, Szczecin 2004, s. 9-15.

Rodzicielstwa (TOR), a także Stowarzyszenie „Miłość i Odpowiedzialność”⁵¹ oraz Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka i Human Life International z siedzibą w Gdańsku (HLI)⁵².

Tematykę wpływu działania antykoncepcji na zdrowie człowieka podjęli: Zbigniew Szymański⁵³, Zbigniew Lew-Starowicz, Maria Ryś, Elżbieta Wójcik oraz Bogdan Chazan⁵⁴. Niekorzystny wpływ antykoncepcji na sferę psychiczną podjęli: Dorota Kornas-Biela, Piotr Wosicki⁵⁵.

Jednocześnie kwestią popularyzacji metod antykoncepcyjnych zajmują się: Międzynarodowa Federacja Planowanego Rodzicielstwa (ang. International Planned Parenthood Federation (IPPF)), Fundacja Rockefellera, Fundacja Playboya, Agendy Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ): United Nations Children's Fund (UNICEF), United Nations Development Programme (UNDP), Katolicy za Wolnym Wyborem (ang. Catholics for a Free Choice). Wśród polskich organizacji możemy wymienić m.in.: Federację na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, w tym: Grupę Edukatorów Seksualnych PONTON, Towarzystwo Rozwoju Rodziny (TRR), Ligę Kobiet Polskich oraz Polskie Stowarzyszenie Feministyczne⁵⁶. W ostatnim czasie promocja antykoncepcji widoczna jest również w społecznościach LGBT.

Aktualny stan wiedzy pokazuje, że rodzaj stosowanych metod regulacji poczęć wpływa na jakość związku małżeńskiego, a tym samym na rozwój obojga małżonków. Szerzej aspekt ten zostanie omówiony w rozdziale II monografii⁵⁷. Z jednej strony, gdy mamy do czynienia z metodami naturalnego planowania rodziny możemy mówić, że mimo wyrzeczeń i poświęceń, małżonkowie mają wysokie poczucie szczęścia i satysfakcji z bycia razem. Z drugiej zaś strony, w przypadku metod antykoncepcyjnych funkcjonowanie

⁵¹ Z. Szymański, *Informacje o stowarzyszeniach zajmujących się upowszechnianiem naturalnego planowania rodziny w Polsce* [w:] *Płodność i planowanie rodziny*, red. Z. Szymański, Szczecin 2004, s. 283-293.

⁵² A. Pryba, *Planowanie...*, dz. cyt., s. 144.

⁵³ Z. Szymański, *Antykoncepcja i środki wczesnoporonne* [w:] *Płodność i planowanie rodziny*, red. Z. Szymański, Szczecin 2004, s. 228-242.

⁵⁴ Z. Lew-Starowicz, *Vademecum sztuki miłosnej*, Warszawa 1989, s. 192. E. Wójcik, *Z myślą o małżeństwie*, Kraków 2006, s. 160. B. Chazan, *Opieka zdrowotna prekonceptyjna* [w:] *Płodność i planowanie rodziny*, red. Z. Szymański, Szczecin 2004, s. 181-199.

⁵⁵ D. Kornas-Biela, *Psychologiczne aspekty naturalnego...*, dz. cyt., s. 115-130. P. Wosicki, dz. cyt., s. 32.

⁵⁶ J. Uścińowicz, *Planowane rodzicielstwo*, Gdańsk: Human Life International Europa 1998, s. 31.

⁵⁷ Zob. Rozdział III. *Stan badań związku metod naturalnej i sztucznej regulacji poczęć z więziami małżeńsko-rodzinnymi*, s. 119-138.

związku małżeńskiego odnotowuje się na dość niskim poziomie rozwojowym. Te stwierdzenia były punktem wyjścia dla badań własnych.

Pierwszy rozdział monografii przedstawia zagadnienia dotyczące więzi małżeńsko-rodzinnych ze względu na fundamentalne znaczenie tego zagadnienia dla problemu niniejszej dysertacji. Zawarto w nim nauczanie Kościoła katolickiego, teologii małżeństwa i rodziny oraz nauk empirycznych takich, jak psychologia małżeństwa i rodziny oraz socjologia rodziny na temat więzi. Nauczanie Kościoła zostało podzielone na dwa okresy: przed Soborem Watykańskim II i nauczanie soborowe oraz nauczanie po Vaticanum II. W psychologicznym i socjologicznym ujęciu więzi małżeńsko-rodzinnych uwzględniono definicje i rodzaje więzi, a także ich charakterystykę i uwarunkowania.

Drugi rozdział opisuje nauczanie Kościoła katolickiego oraz nauk empirycznych na temat metod regulacji poczęć. Porusza kwestie związane z akceptacją działań regulacyjnych w przedsoborowym i soborowym nauczaniu oraz po Soborze, a także argumenty przemawiające za odrzuceniem regulacji poczęć (biblijne, moralne, społeczno-polityczne i rodzinne odnoszące się do tego zagadnienia). Ta część pracy przedstawia także charakterystykę metod naturalnego planowania rodziny i metod antykoncepcyjnych w naukach empirycznych. Omawia ich rozwój, główne definicje i rodzaje, a także przytacza dotychczasowy stan badań związku metod regulacji poczęć z więziami małżeńsko-rodzinnymi, uwzględniając skutki stosowania zarówno jednych, jak i drugich w świetle nauk medycznych, psychologii małżeństwa i rodziny oraz socjologii rodziny.

Metodologiczny, trzeci rozdział przedstawia cel i problematykę badań, opisuje hipotezy badawcze oraz przyjętą dla potrzeb pracy metodę badań i sposób ich realizacji. Zawiera również treści dotyczące zastosowanych zmiennych demograficznych. W rozdziale tym znajdują się także informacje dotyczące konstruowania narzędzia badawczego i doboru pytań badawczych. Dla rozwiązania postawionego problemu badawczego przyjęto paradygmat studium teoretyczno-empirycznego⁵⁸. Ostatni paragraf przedstawia przebieg i organizację badań z uwzględnieniem wyników badań pilotażowych, ukazuje czas i miejsce przeprowadzonych badań oraz prezentuje charakterystykę badanej grupy.

Czwarty rozdział publikacji stanowi opracowanie uzyskanych wyników badań. Skonstruowany został na podstawie hipotez badawczych szczegó-

⁵⁸ W. Przygoda, *Paradygmaty postępowania badawczego w teologii praktycznej* [w:] *Metodologia teologii praktycznej*, red. W. Przyczyna, Kraków 2011, s. 112.

łowych. Zawiera prezentację wyników badań dla zmiennej płci i zmiennej pośredniczącej (religijności) oraz związek między stosowanymi metodami regulacji poczęć a więziami małżeńsko-rodzinnymi w czterech grupach respondentów: małżonków stosujących naturalne planowanie rodziny (NAT), małżonków stosujących antykoncepcję (ANT), małżonków stosujących metody mieszane (MMI – zarówno NPR, jak i antykoncepcję) oraz małżonków, którzy nie stosują żadnych metod regulacji poczęć (ŻM).

W zakończeniu monografii zaprezentowano wnioski naukowe z badań oraz wskazania do dalszych badań naukowych w omawianym obszarze. Wykazano, dla jakiej więzi i w jakim obszarze potwierdziły się postawione hipotezy badawcze, aby ostatecznie móc potwierdzić lub odrzucić główną hipotezę badawczą i wyprowadzić wnioski potrzebne dla duszpasterstwa rodzin, w związku z badanym problemem. Podano również, w jakim stopniu i zakresie obecna publikacja przyczyniła się do poszerzenia nauki na wskazany temat.

Bibliografia została skonstruowana na podstawie źródeł, do których zaliczono badania własne, w postaci wypełnionych kwestionariuszy ankiet. Drugim elementem bibliografii są dokumenty Kościoła katolickiego, a wśród nich: dokumenty Soboru Watykańskiego II, nauczanie papieskie, dokumenty Stolicy Apostolskiej oraz inne dokumenty Kościoła katolickiego. W bibliografii uwzględniono także literaturę przedmiotową, literaturę pomocniczą oraz adresy stron internetowych. W Aneksie umieszczono wzór kwestionariusza ankiety, według którego zostały przeprowadzone badania oraz spis tabel i wykresów zawartych w publikacji.